

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio tertia. Vtrum dæmones possint futura prædicere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

Magistri Durandi de

dæmones possint hoc modo boni facere, quod sit bonū ex genere & ex circumstantiis. Et dicitur cōmūniter quod non, i. mō quicquid volunt, aut faciunt, est malum totum, vel ex genere actus cadentis super indebitam materiam, vel si sit bonū ex genere (vt confiteri Christum vel credere) depravatur tamen per aliquam circumstantiam malam.

Th. in 2. f. 5. q. 1. n. 11. Huius autem assignantur variae rationes, quidā dicentes, quod sicut impossibile est à voluntate immutabilitē adhærente bono fini procedere opus prauū: ita econtrario impossibile est à voluntate immutabilitē adhærente prauū fini procedere opus bonū. Cū finis sit mensura & regula eorū quae sunt propter finē. Voluntas autē demonis amurabiliter adhæret prauū fini, ideo &c. Minores probant, quia peccati voluntatis circa finē contingit dupliciter, quandoq; ex passione abducere rationē ab actuali consideratione recti finis, sicut in incontinentiā, & talis peccator est poniens passione cestante. Aliquādo autem ex malitia, quē secundā Philo. 7. Ethī, est corruptiā finis, reo q; qualis vniuersitatis est secundā habitu, talis ei finis videtur, & qui sic peccant, peccat ex habitu & electione, nec est poniens, vt int̄ēperatus: proper quod talis nō est curabilis, nisi habitu remoto. Peccati autem angelī nō sunt ex passione, sed ex electione & habitu, & ideo stante tali habitu non potest nō adhære malo fini, habitus autem ab eo remoueri non est possibile, cum non sit in statu vīe post casum, sicut nec homines post mortē, quia quod hominibus est mors, hoc est angelis casus, ideo &c.

Confer hec cum iis que dicuntur sup. a. 5. q. 1. n. 11. Itud non videtur sufficiēre dictū. Primo quia finis cui immutabilitē adhæret voluntas mali angelī est ille cui adhæsit primō peccādō. Sed ille finis nō est malus, quia non peccat appetendo aliquid malū de se. Sed appetendo bonū ex genere absq; debitis circumstantiis, vt dictū fuit prius, ergo voluntas angelī non adhæret malo fini, sed bono. Ex voluntate autē boni finis ex genere nō est necesse procedere opus malū, quare &c. Itē dicto q; à iunctas angelī adhæret malo fini de se, non est necesse q; à tali voluntate procedat opus malū, quia à voluntate adhærente recto fini potest procedere opus prauū, cū nō sit actualis deductio in vniuersali & particulari eorum quae sunt propter finē in vniuersali & particulari eligenda, sicut dictū fuit in p̄r̄ce. qu. Et simile est de voluntate adhærente prauū fini, quia ex ipsa potest bonū opus procedere, si non ducatur ex illo fine, sicut praestitūs sibi adulterium tanquam finem potest dare eleemosynam, non propter finem illum & bene facit: nō autem est necesse quid voluntas dæmonis malo fini adhærens omnia quae agit ex illo fine ducatur, non enim angelus malus in malo fine cui adhæret, videt omnia quae ad ipsum pertinent, sicut angelus bonus in suo fine.

8. Item sicut angelus nō peccat ex passione, sic nec ex habitu quia antequā peccaret, mali habitum nō habebat nec ex electione, sed magis ex nesciēria, vel incōsideratio ne, vt dictum fuit supra, dist. 5. qu. 1. Sicut ergo peccans ex passione, cessante passione poniēt, sicut videtur demon cessante (vt dixi) dicta consideratione qua peccauit, poniēt poterit, & cui adhærebat, poterit non adhære.

9. Ad hoc quod dicitur quid angelus post calum suū in termino, certum est quid non fuit in termino sua de rationis, cū sit incorruptibilis, nec in termino electiōis. Aliqua enim volunt & eligunt angelī mali & boni quiprū nec volebant, & nec eligebant: & econtrario prius aliqua volebant quae modo nolunt. Relat ergo quid so lum fuit in termino merendi & deinerendi, vt iam per actum quāsūcū bonū ex genere & circumstantiis non mereantur, nec de congruo grātiā, nec de condigno gloriā, nec per actum quāsūcū malum merentur ampliōrem p̄enām essentialēm, līcē fortē aliquam accidentalem p̄enām ampliōrem mereantur ex multitudine dāmatorum, sicut beati angelī ampliōrem gloriā acci dentalem habent ex salute iustorum.

10. Th. in sum. Ex hoc autem q; dæmones sic sunt in termino, nō sequitur quin possint aliquod bonū facere, quānū nō esset meritorū: ideo alia assignatur ratio, quae sumitur ex conditione naturae angelicā. Vis enim appetitiū proportionatur apprehensioni, difert autē apprehensioni angelī ab apprehensione hominis, quia angelus apprehendit in uno

Sancto Porciāno

biliter & sine discursu, homo vērō mobiliter & cū discrusu, & propter hoc voluntas hominis adhæret mobiliter quasi potens discedere & contrario adhæret, voluntas autem angelī fixē adhæret & immobiliter, vnde ante adhæsionem potest liberē adhære hunc & opposito, in his dūntaxat quā nō naturaliter vult, sed postquam adhæsit immobiliter adhæret. Et ideo cōsuevit dīcī quid lib. arb. hominis flexible cū ad oppōlitā ante electionem & post, lib. arb. angelī flexible est ante, sed nō post, propter quod angelī mali post electionem suam malam in peccato obstatī sunt, ita quid bene agere non possunt.

11. Sed nec istud videtur sufficiēre. Primo quia effectus communis requirit causam cōmūnem obtinatio autē in malo el quid cōmūnem angelis malis, & hominibus damnatis, ergo causa obtinatio debet in eis assignari secundū aliquid cōmūne, & non secundū illud in quo differt lib. arb. angelī, & lib. arb. hominis, quod est immobiliter adhære, & mobiliter. Secundū quia nō videtur verum quid angelus immobiliter adhæreat his quibus se mel adhæret, quia secundū illos qui ponunt istam positionē, omnes angelis a principio adhæserūt bono, quia omnes meruerunt, sicut ipsi dicunt; sed mali post meritū præstiterū impedimentū peccando, & ita diuerterunt se à bono, cui primō adhæserant: Et sic hēc duo dicta sibi contradicunt. Itē si natura angelī est talis q; semel adhærens alii non potest ab illo defēcti. Et ex hoc sic fuit obtinatio dæmonū, q; non possunt velle aliquod bonū, ex quo primō peccauerūt, per eandē rationē boni angelī scilicet confirmati in bono, ita q; peccare non possunt, ex hoc solo quid meruerūt. Sed hoc est falso. Per meritū non sunt confirmati, sed per premium: ergo & illud ex quo requirit, scilicet quid naturalis modus adhæsionis angelī sit causa obtinatiois. Item dato quid dæmones immobiliter adhærent eis quibus semel adhæserunt. Ex hoc tamen non sequitur quid non possint aliquod bonum velle vel facere, sed solum quid nō possunt velle bonum oppositum malo quod elegerunt: de aliō autem bono illi malo non oppositū, non sequitur.

12. Dicendū ergo quid quānū angelī mali nō possint mereri de condigno vel congruo remissionem culpe pro eo q; secundū ordinationē diuinam tempus merētam angelis quam hominibus p̄ficiunt: et hominibus quidē mors, angelis quidē casus; hominibus quidē prolixus, quia magis distat à Deo, & in cognitionem diuinorum erit imp̄fectam multo tempore deuenient. Angelis autem breuis tāquam habentibus deiformē intellectū. Quānū etiam angelī mali nō possint velle quod semel voleverunt, quod tamen non est afferendum, nihilominus quid non possint aliquid bonum velle quod sit bonum ex genere & circumstantiis, nec ratio aliqua perfecta conciūct, nec autoritas. Atribuere autem hoc Deo omnino inconveniens est, qui nec potest esse causa vt aliquis male velit, aut in malo volito perseueret.

13. A D. primum argumentum patet responsio ex iam dicti... nōd angelī boni non possunt peccare, pro tanto est, quia in essentia diuina, quam vident beatificantur, vident quicquid ad eos pertinet, vel alia visione beatifica. Non sic autem est de angelis malis.

14. Ad secundū dicendum quid à voluntate mala inquantum huiusmodi non potest egredi actus bonus, non est tamen necesse quid quicquid egreditur à voluntate dæmonis, egreditur ab ea inquantum mala.

15. Ad tertium dicendum quid bene facere non est se præparare ad gratiam, nisi in eo qui est in statu vīe, quālis non est angelus malus.

Q VÆSTIO TERTIA. Vtrum dæmones possint futura prædicere.

Tho. 1. p. 4. 57. 4. 3. Secundū principaliter queritur, vtrum dæmones possint futura prædicere. Et videtur quid non, quia prænunciato futurum videtur esse signum diuinitatis, secundū illud Esaiæ. 41. ventura annumerat, & dicemus quid dī effis vōs, sed dæmones non sunt dī, ergo &c.

2 CONTRA. Intellectus qui intelligēdo nullo modo depender ex tempore, potest equaliter futura, vel praeterita reuelare, quia equaliter se haber ad omne tempus.

Sec

Lib. II. Distinctio. VII.

Sed intellectus angelicus est huiusmodi, ergo cum angelis possint omnia præterita reuelare, videtur quod similiter possint & futura.

3. R E S P O N S I O. Videnda sunt duo, Primum est, qualia futura potest dæmon prædicere. Secundum est, quæ liter & quibus modis potest hoc facere.

+ Q V A N T U M ad primum scindunt quod dæmon potest omnia illa prædicere quæ potest præcognoscere: dæmon autem & qualibet angelus per certitudinem cognoscunt omnia futura quæ purè dependent ex ordine causarum naturalium, per coniecturam autem cognoscunt quadam futura quæ dependent ex nostro libe. arb. Sed ea quæ dependent merè ex voluntate diuinæ, non cognoscunt nisi sibi facta reuelatione à Deo, vel à beatis spiritibus (vt dictum fuit supra, dicitur) ergo dæmones prædicere possunt de effectibus purè naturalibus per certitudinem quid enuenient, de his autem quæ ex arbitrio nostro dependet, solum potest dæmon prædicere aliquid per coniecturam. Sed ea quæ ex sola Dei voluntate dependent, nullo modo potest prædicere, nisi fuerint ei reuelata.

5. Qualiter autem talia prædicere possit, vel nobis reuelare potest dici quod potest formare sonos in aëre similes vocibus significatiuis, & in illis potest exprimere nobis conceptum suum, potest nihilominus facere quod immutaciones sensibilium quæ manent in nobis, abeuntibus sensibus veniant ad organumphantas, & sicut apparitiones cori que vult dæmon reuelare, Sicut enim in formis sunt apparitiones. Vnde Arist. lib. de som. & vig. assignans causam apparitionis somniiorum dicit quod dum animal dormit descendente plurimo sanguine ad principium sensuum, simul descendunt motus, id est, impressiones ex sensibilium motionibus factæ, & fit quedam apparitio ac si tunc phantasias ab ipsis rebus exterioribus immutaretur, & tanta potest esse comotor humorum & spiritus, quod huiusmodi apparitiones etiā vigilantibus hant. Sicut patet in freneticis. Sicut ergo hoc per naturalem comotoriem sic fieri potest per naturalem dæmonis virtutem cui natura corporæ obedit quantu ad motum localē, vt postea dicatur. Præter autem hos duos modos quibus potest nobis aliquid reuelari per angelum bonum vel malum non videtur alius modus possibilis, quia naturale est nobis ex sensatis & imaginatis intelligere. Et ideo quod reuelatur nobis oportet quod reueletur per signum extrinsecum sicut per audibile, visibile, vel huiusmodi, aut per aliquam apparitionem in imaginatione. Vnde Dionys. ca. de Hiecar. dicit quod impossibile est nobis aliter lucere diuinum radium nisi varietate sanctorum vel aminum circumulatum. Item quod reuelatur nobis præsentatur intellectus, vel in se quod non potest dici de futuris, vel in aliqua similitudine creata, vel increata. Non creata quia talem non potest creare angelus in intellectu nostro, nec increata quia omnis talis visio est beata, quare &c.

6. Ex quo patet quod illi errant qui dicunt dæmonem nobis aliquid reuelare per hoc quod opponit se animæ nostræ per modum quo opponitur speculiū speculo, ex qua oppositione reluet in anima nostra quod est in mente angelica, sicut reluet in puro speculo imago rei præsentat in altero sibi opposito. Hac enim oppositione non potest intelligi secundum situm, cum angelus situm non habeat, neque secundum ordinem, quia intellectus humanus secundum situm vice non habet ordinem ad ea quae sunt separata à materia, sed exphantasmibus eorum cognitione venit. Item angelus per speciem non intelligit ut dictum fuit supra, quare à specie angelica nulla sit species in mente humana ex oppositione angelii ad animam nostram.

7. Ad argumentum in oppositum dicendum quod illud est ventura, &c. intelligitur de futuris quæ dependent solum ex diuina voluntate, hoc autem angelii boni vel maligni prædicere non possunt nisi eis fuerint reuelata.

8. Ad aliud in oppositum similiter respondet est quod idem iudicium est de futuris & de præteritis quæ dependent ex mera Dei voluntate, quare, nec hec, nec illa cognoscunt, nec prædicere possunt angelii nisi eis reuelatur à Deo. Etiam idem est iudicium de præteritis & de futuris quæ solum dependet ex causis naturalibus, quia omnia nouerunt naturaliter angelii & reuelare possunt, de futuris ea quæ dependet ex nostro libe. arb. & de his quæ

Quæstio IIII.

146
præterita sunt non est idem iudicium: quia præterita sunt angelo nota per certitudinem, futura vero solum per coniecturam, non propter hoc quod intelligere angelii dependeat ex tempore, sed quia futura dependet ex nostro libe. arb. non sunt nec unquam fuerunt angelio presentata secundum se, nec in sua causa nisi quando sunt à nobis voluta fieri: & ideo non possunt ab angelis cognoscendi secundum se, nec ratione sue cause nisi quantum angelus potest voluntatem nostram cognoscere de quo dicetur inferiorius, d. 8. q. 5. præterita autem fuerunt quandoq; prætentia & sic fuerunt ab angelio cognita, & adhuc sunt nisi ponamus in angelis obliuionem.

Q V A N T U M Q U A R T A.

Vtrum materia corporalis obediatur dæmonibus ad nutum.

Tota. p. q. 110. nr. 2.

Circa tertium queruntur duo. Primum est, vtrum materia corporalis obediatur dæmonibus secundum nutum. Secundum est, vtrum operentur per intellectum & voluntatem. Ad primum sic proceditur & viderur quod materia corporalis obediatur angelis ad nutum, quia maior est virtus angelii quæ anima rationalis. Sed conceptui animæ obedit corpus quo ad motum localē vt patet, i. de anima, & etiā quo ad motum ad formam, immutatur enim corpus ex apprehensione animæ, ad calorem & frigus, & quandoq; vñp ad sanitatem vel cernitatem, ergo multo magis debet obediatur angelis quo ad virrumque

2. Item quicquid potest virtus inferior potest virtus superior, virtus autem angelii superior est quam virtus naturalis sed virtus naturæ potest transmutare materiam corporalem ad formam sicut ignis generat ignem. Et ad formam quia in graubus & lenibus generans per se mouetur ad locum, vt dicitur. s. Phys. ergo multo amplius hoc potest virtus angelica.

3. S E D C O N T R A August. dicit quod angelii operantur sicut agricultores respectu segetum. Sed illi non dant formam, ergo nec angelis.

4. Item mouens & motum sunt simul ut probatur. s. Phys. Sed angelus & corpus non possunt esse simul, nec secundum substantiam quia non faciunt unum numerum ut corpus & anima, neque secundum locum cum angelus in loco non sit, ergo &c.

5. R E S P O N S I O. Dicendum quod angelii possunt naturam corpoream transmutare secundum locum, non autem secundum formam nisi mediantibus agentibus naturalibus. Ratio primi est, quia ad mouendum aliquid localiter sufficit prætentia motientis cum prædominio virtutis. Sed angelus potest præfens esse aliqui corpori præsentia quæ faciunt ordinem, non situs, prædominatio quia in virtute nature corporeæ, quare potest ipsam localiter mouere. Ratione autem secundi est, quod si assignent forma non sit sed compositum, factum autem oportet esse simile facientem quia omne agens agit sibi simile, ergo omne quod facit res naturales oportet habere similitudinem cum compagno, vel quia est compagnum sicut ignis generat ignem, vel quia totum compagnum quantum ad materiam & formam est in virtute ipsius quod est proprium dei. Sic igitur omnis informatio, materię vel est à deo immediate, vel ab aliquo agente corporeo & non ab angelo.

6. Sed istud non videtur sufficiere dictum, quia videtur sufficere quod agens quantum ad illud quod agit assimilatur factio ad illud quo factum actionem agentis terminat, principiū enim actionis & terminus videntur sibi inicitem responderem per se. Cetera autem per accidēs, hoc autem est sola forma ex parte virtutis, (scilicet agentis & facientis) &c. Sicut enim coincidunt agentis & finis in id secundum speciem inquantum forma agentis quæ principiat actionem est eiudem speciei cum forma facti quæ actionem finit & terminat. Ita autem sufficit quod factū præexistat in virtute facientis. Nam & corpora celestia immedieat causant in illis inferioribus formas alias, puta lumen in aere & in aliis corporibus dyaphanis cum quibus tam in materia non communicant, aut quia materia non habent ut posuit commentator: Aut quia illa materia est alterius rationis, communicare tamen cum eis in lumine mediante quo agunt. Non oportet ergo quod mouens ad formam sit compositum, aut quod in virtute eius sit rotum compositum quantum ad materiam, & for-

T 2 manus,